

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

„NYNÍ TOTIŽ NADEŠEL ČAS, KDY SPOLU JSME NEJSILNĚJŠÍ“

Vztah Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského prostřednictvím
korespondence a kronik

Bakalářská diplomová práce

Dominika Adamcová

Vedoucí práce: *Mgr. et Mgr. Michaela Antonín Malaníková, Ph.D.*

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci zpracovala samostatně, na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní doktorce Antonín Malaníkové za odborné vedení, věcné připomínky a vstřícnost, které provázely celý proces psaní bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat doktoru Paštrnákovvi za jeho cenné rady a doporučení.

Obsah

Úvod	5
1. Rozbor pramenů a literatury	10
2. Počátky manželství	17
2.1. Korunovace v Segovii a její následky	21
3. Vztah k dětem	30
4. Analogie s Marií Kastilskou	38
Závěr.....	44
Seznam pramenů	48
Seznam literatury.....	48
Resumé	51

Úvod

Tématem bakalářské práce je vztah katolických veličenstev Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského, přičemž jejím cílem je demonstrovat dynamiku jejich manželství a představit, jakou roli každý z manželů v tomto svazku sehrál. Role, které naplňovali, se v průběhu času měnily.

Práce zkoumá společný život manželů z různých úhlů pohledu, které jsou vzájemně provázány, s pomocí tří významných pramenů, jejichž představení je věnována následující kapitola. Zkoumanými aspekty jsou: počátky manželství Isabely a Ferdinanda, přičemž se zaměřím především na Isabelinu korunovaci v Segovii. Následně představím vnitropolitické záležitosti a hlavně kompromisy, ke kterým musela královna svolit v souvislosti s touto korunovací. Dále budu zkoumat vztah k dětem královských manželů, přičemž se zamyslím nad rolí Ferdinanda jako otce, protože stereotypně jsou královny chápány jako ty, které mají o děti větší zájem, přičemž pro krále měly být děti údajně prostředkem sňatkové politiky. Zaměřím se na to, zda v případě katolických veličenstev jde tento stereotyp potvrdit či vyvrátit.

Tyto tři body, které budu zkoumat v pramenech níže zmíněných, mi umožní v závěru podat ucelený obraz o fungování a vývoji vztahu královny a krále. Pokusím se ukázat, jak fungovala spoluvláda Isabely a Ferdinanda, čím byla charakteristická a hlavně co způsobilo, že se moc v Kastilii nikdy nepřenesla na Ferdinandovu stranu: „Katoličtí králové vystupovali pokud možno jednotně, i když Isabela byla patrně aktivnějším členem vladařské dvojice.“¹ Nabídnou komparaci manželství Isabely Kastilské na jedné straně a Marie Kastilské na straně

¹ POLIŠENSKÝ, Josef – BARTEČEK, Ivo: *Dějiny Iberského poloostrova: (do přelomu 19. a 20. století)*. Olomouc 2002, s. 56.

Tohle potvrzuje Miguel Ángel Ladero Quesada, který díky zprávě benátského velvyslance informuje o tom, že se už v 16. století hovořilo ve Španělsku daleko více o Isabele než o Ferdinandovi. LADERO QUESADA, Miguel Ángel: *Španělsko katolických králů*. Brno 2003, s. 76.

druhé. Cílem bakalářské práce je odpovědět na otázky: Jak se vyvíjel vztah katolických veličenstev? Čím byl tento vztah charakteristický?

Podle kastilského nástupnického práva bylo možné, aby vládla žena. Každopádně bylo očekáváno, že Ferdinand – jako král – převezme velkou část, možná i celou politickou moc své manželky.² V jedné z kapitol práce budu analyzovat kontext manželské smlouvy, kterou bylo nutno uzavřít, a hlavně její proměny. Její první verze byla podepsána v roce 1469, poprvé byla změněna v Segovii v roce 1474 a její finální verze vešla v platnost v roce 1475.³

Zpočátku tato smlouva umožňovala Isabele v Kastilii samostatně vládnout, Ferdinand byl nazýván pouze královským chotěm. V době sňatku již dospělý muž, dědic aragonského krále, se s tímto faktem těžko smiřoval. Ferdinand si na výsady Isabely často stěžoval. Kastilie i Aragon si sice udržely své vlastní kortesy, měnu, právní normy, a dokonce i jazyk, nicméně se vžilo vyjádření vztahující se k unii dvou velkých španělských korun: Tolik řídí, Isabela jako Ferdinand, tolik řídí, Ferdinand jako Isabela.⁴

Mohlo by se zdát, že královna udělala tyto ústupky ráda, neboť už i její současníci si všímali, že je nejen dobrou panovnicí, ale hlavně oddanou manželkou. Právě tuto její charakteristiku kronikáři často vyzdvihovali. Otázkou zůstává, do jaké míry Isabela usilovala o to, aby byl takto vykreslován její obraz a do jaké míry odpovídal realitě. Když Sharon L. Jansen

² WOODACRE, Elena: *Queens and Queenship*. Amsterdam 2021, s. 68.

³ EARENIGHT, Theresa: *Two bodies one spirit*. In: WEISSBERGER, Barbara (ed.): *Queen Isabel I. of Castile: Power, Patronage, Persona*. In: <https://books.google.cz/books?id=bIXh4xsCfUAC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit. 26. 4. 2022], s. 12.

⁴ VALDEÓN BARUQUE, Julio: *La dinastía de los Trastámara*. In: http://www.iberdrola.es/webfund/gc/prod/en_US/contenidos/docs/dinastia_trastamara.pdf [cit. 26. 4. 2022], s. 252.

informuje o tom, že Isabela ve Ferdinandově nepřítomnosti spala obklopena dvorními dámami,⁵ je potřeba si uvědomit, že cudnost byla jednou z klíčových vlastností královen,⁶ a proto je zřejmé, proč to královna činila.

Isabelinu politickou sílu lze vnímat jako výjimečnou, neboť původně, na rozdíl od Ferdinanda, se neměla stát panovnicí: „Politická budoucnost Ferdinanda jako muže byla od počátku jasnější než politická budoucnost Isabely.“⁷ Proto bude zajímavé zaměřit se v práci na to, jak se postupně poměr jejich sil přeléval z jedné strany na druhou. Budu zkoumat osobnosti manželů společně, ve vzájemném propojení, a nikoli oddělovat královnu od krále. Ferdinand a Isabela byli totiž svázáni jak metaforicky, tak i manželským svazkem.⁸ Tuto skutečnost ilustruje vyjádření Barbary Weissberger, která uvádí: „V roce 1488 královský kaplan Pietro Martire d’Anghiera pozoroval, že Isabela a Ferdinand byli dvě oddělená a smrtelná těla, oživena jedním duchem a jednou myslí.“⁹

Záměrem bakalářské práce je představit fungování a dynamiku manželského svazku Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského. Existuje mnoho publikací, které se věnují královně a její výjimečné osobnosti. Na druhou stranu v 17. století vrcholila jakási mytizace osoby Ferdinanda, hlavně díky spisu Baltasara Graciána *Politik don Ferdinand Katolický*.¹⁰ Theresa Earenfight upozorňuje na problém takového oddělování osobností královny a krále,

⁵ JANSEN L., Sharon: *The monstrous regiment of women – female rulers in early modern Europe*. In: <https://books.google.cz/books?id=fF6IDAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit. 26. 4. 2022], s. 22.

⁶ WOODACRE, E.: *Queens and Queenship*, s. 14.

⁷ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 25.

⁸ EARENIGHT, T.: *Two bodies one spirit*, s. 5.

⁹ „In 1488 royal chaplain Pietro Martire d’Anghiera observed that Isabel and Fernando were two separate and mortal bodies animated by one spirit and one mind.“ Tamtéž, s. 6.

¹⁰ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 78.

protože i když nežili v izolaci, často jsou právě tak studováni.¹¹ Úmyslem mé práce je se právě tohoto vyvarovat a opět se zaměřit na to, aby byli král a královna chápáni společně.

V první kapitole jsou představeny prameny zásadní pro tuto bakalářskou práci. Je v ní vysvětleno, proč byly vybrány a co lze od jejich analýzy očekávat. Je přiblížena také základní sekundární literatura, která byla pro práci nejrelevantnější.

Druhá kapitola se věnuje počátkům manželství Isabely a Ferdinanda. Jsou vysvětleny okolnosti, za nichž si Isabela vybrala budoucího manžela, a hlavně kritéria, která k tomuto rozhodnutí vedla. Je ukázáno, jak se lišily názory kronikářů na to, proč si dědička Kastilie vybrala právě budoucího aragonského krále. Tyto názory jsou stavěny do kontrastu se sekundární literaturou. Kapitola také představuje první verzi manželské smlouvy, kvůli které byl Ferdinand zpočátku nazýván královským chotěm, a nikoli králem. S počátkem manželství úzce souvisí Isabelina korunovace v Segovii. Z tohoto důvodu jsem ji do práce zařadila jako podkapitolu této části práce. Podkapitola objasňuje vnitropolitický kontext toho, jak se Isabela vůbec stala dědičkou. Dále jsou představeny odlišné pohledy kronikářů na její korunovaci a je vysvětleno, proč aragonský král napadl nároky své ženy na trůn. V dopisech, které psal Ferdinand své ženě, je demonstrována jeho frustrace. Zaměřím se také na kompromisy, které musely být nastoleny, aby katoličtí králové mohli vládnout společně, bez větších neshod.

Třetí kapitola pojednává o vztahu k dětem královských manželů. Vymezuje se proti teorii Philippa Arièse, podle kterého dětství ve středověku neexistovalo a děti byly chápány jako malí dospělí. Na základě analýzy níže rozebraných pramenů je cílem zjistit, jak se každý z manželů k dětem stavěl a co to vypovídalo o jejich vztahu. Kapitola se zaměřuje hlavně na Ferdinandův

¹¹ EARENIGHT, Theresa: *Without the Persona of the Prince: Kings, Queens, and the Idea of Monarchy in Late Medieval Europe*. *Gender & History*, 19, 2007, č. 1, s. 1–21, s. 7.

přístup a snaží se odpovědět na otázku, jestli děti vnímal jen jako předmět sňatkové politiky nebo je možné doložit, že k nim měl i citový vztah.

Čtvrtá kapitola nabízí porovnání manželství Isabely Kastilské a Marie Kastilské. Je v ní vysvětleno, v čem si byly vlády těchto královen podobné, a naopak v čem se lišily. Na základě těchto podobností a rozdílů je potom vysvětleno, proč byla Isabela daleko více zkoumána jak současníky, tak moderními historiky a historičkami. Kapitola objasňuje fungování vztahu Marie s jejím manželem Alfonsem V. a klade jej do kontrastu se svazkem Isabely a Ferdinanda.

Závěr práce shrnuje poznatky o vývoji vztahu královských manželů, ke kterým jsem došla. Zároveň také nabízí odpověď na badatelské otázky vytyčené v úvodu a vysvětluje, v čem je práce přínosná. Všechny uváděné překlady, ať už sekundární literatury či přímo pramenů, jsou mé vlastní.

1. Rozbor pramenů a literatury

Při psaní práce budu čerpat především ze tří hlavních pramenů. Prvním je Kronika Jindřicha IV., jejímž autorem je Alfonso de Palencia.¹² Jedná se o nejstarší ze zkoumaných pramenů a pro tuto práci je zajímavý tím, že sám autor byl rádcem Ferdinanda II. Aragonského. Právě z tohoto důvodu jsem pramen pro práci vybrala. Autorovo svědectví působí jako velmi autentické, neboť ve třetí části kroniky přechází Palencia do první osoby a slouží čtenáři jako očítý svědek událostí, který podrobně popisuje Ferdinandovy pocity a reakce. Je samozřejmě otázkou, do jaké míry tyto popisy odpovídají tomu, co se doopravdy dělo.

Jak se kronikář snaží popisovat královy emoce, lze demonstrovat na příkladu, když se nový král dozvídá o smrti Jindřicha IV. a je touto informací zdrcen: „Tato slova vznešeného krále, pronesena se slzami v očích, je vyrvala těm z nás, kteří jsme je slyšeli a chválili jsme jeho rozhodný sklon k dobru a cti.“¹³ Kronikář nazývá ihned po smrti Jindřicha IV. Ferdinanda novým králem, myšleno králem kastilským. Lze se domnívat, že ani jeho věrný rádce, ani Ferdinand nevěřili tomu, že bude nazván jen královským chotěm a jeho pravomoci v Kastilii budou značně omezeny.

Využiji čtyři části této kroniky, přičemž poslední část končí rokem 1477. Jak napovídá název díla, Palencia nejdříve sloužil jako kronikář Isabelina nevlastního bratra. Tuto roli se mu podařilo udržet značnou dobu, nicméně někdy po roce 1480 byl nahrazen, protože v díle málo vyzdvihoval a oslavoval královnu.¹⁴ Právě naopak, Palencia některé královny kroky velmi

¹² DE PALENCIA, Alonso: *Crónica de Enrique IV.* In: <https://bibliotecadigital.jcyl.es/es/consulta/registro.cmd?id=3711> [cit. 26. 4. 2022]

¹³ „Estas palabras del ilustre Rey, dichas con lágrimas en los ojos nos las arrancaron á los que las oímos, y nos mereció alabanza su resuelta inclinación al bien y al honor.“ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo III., s. 313–314.

¹⁴ RODRIGUEZ, Bretton: *Embellishing the Past: Fernando del Pulgar and History at the Court of the Catholic Monarchs.* Quidditas, 40, 2019, s. 18–36, s. 33.

kritizuje a skoro vždy dává za pravdu králi, jak bude ukázáno v kapitole věnující se peripetiím mezi královskými manželi po Isabelině korunovaci v Segovii.

Isabela si chtěla najít někoho, kdo by lépe plnil její propagandistické cíle. Tím nebyl nikdo jiný než Hernando del Pulgar, královnin sekretář. Lze předpokládat, že Pulgarovy názory, jakožto člověka blízkého královně, budou tvořit zajímavý kontrast s názory výše zmiňovaného Alfonsa de Palencii, jako osobě velmi blízké králi. Pulgarova *Kronika Katolických králů*¹⁵ je druhým zásadním pramenem. Práce čerpá z této kroniky, neboť i přes její silně propagandistické záměry se dle mnohých autorů jedná o nejlepší pramen z Iberského poloostrova zkoumané doby.¹⁶

Hernando del Pulgar pocházel ze skupiny tzv. „conversos“¹⁷. V kronice klade důraz na utrpení této okrajové skupiny, aniž by kritizoval inkvizici nebo přímo monarchii.¹⁸ Je možno soudit, že jakákoliv kritika by ho v nejlepším případě připravila o místo dvorního kronikáře. To nebylo v zájmu Pulgarově ani v zájmu královny. Její politické kroky jsou v kronice obhajovány, ona sama je oslavována: „Byla to žena tak důvtipná a citlivá, což málo kdy vidíme společně v jedné osobě, mluvila moc dobře a byla tak znamenitého intelektu, že společně s tolika tak obtížnými jednáními, které mívala při vládě ve svých královstvích, začala pracovat na tom, aby se naučila latinsky.“¹⁹ Zároveň představuje Isabelinu vládu jako triumf oproti

¹⁵ DEL PULGAR, Hernando: *Crónica de los señores reyes católicos don Fernando y doña Isabel de Castilla y de Aragón*. In:

https://books.google.cz/books?id=uBPmhSzQiIQC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [cit. 26. 4. 2022].

¹⁶ RODRIGUEZ, B.: *Embellishing the Past*, s. 19.

¹⁷ Křesťané, kteří konvertovali z judaismu.

¹⁸ RODRIGUEZ, B.: *Embellishing the Past*, s. 19.

¹⁹ „Era muger muy aguda é discreta, lo qual vemos pocas y raras veces concurrir en una persona, fablaba muy bien, y era de tan excelente ingenio, que en comun de tantos é tan árdusos negocios como tenía en la governacion de sus Reynos, se dió al trabajo de aprender las letras latinas.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 37.

špatnému panování Jindřicha IV.²⁰ Proto je zajímavé, že i přes tak silnou podporu Isabely se tvůrci kroniky podařilo dát hlas komunitě, která byla během druhé poloviny 15. století umlčována a marginalizována.²¹

Ve svém díle se Pulgar věnuje rokům 1469–1490. Jeho styl psaní se značně odlišuje od stylu Alfonsa de Palencia. „Pulgar totiž tvrdil, že historikova povinnost je vyšperkovat minulost a změnit detaily tak, aby vyprávění bylo rétoricky co nejzajímavější.“²² Při četbě a následném použití kroniky je třeba mít tento fakt na paměti.

Hernando del Pulgar změnil dřívější povahu historie tak, že změnil její vztah k politické moci – psal tak, aby podpořil mocné šlechtice, svou komunitu, a hlavně svou patronku Isabelu Kastilskou.²³ Bretton Rodriguez zmiňuje dopis, ve kterém Pulgar slibuje Isabele, své patronce, kontrolu nad tím, co měla být oficiální historie.²⁴ Tato skutečnost může být vnímána jako značně paradoxní. Každopádně ukazuje autorovu závislost na královně, která značně ovlivňuje jeho kronikářskou tvorbu. O Pulgarovi lze najít svědectví v kronice Alfonsa de Palencia. Když byl vybrán katolickými králi jako velvyslanec do Francie, Palencia píše, že si vybrali člověka šikovného, bystrého a důmyslného v konverzaci.²⁵ V této době samozřejmě Palencia ještě netušil, že právě Pulgarem bude nahrazen.

Třetím pramenem, který v práci využívám, jsou dopisy, které si vyměňovala královská veličenstva. Miguel Ángel Ladero Quesada o nich podává svědectví: „Jejich vzájemná láska

²⁰ DEYERMONT, Alan: *Written by the Victors: Technique and Ideology in Official Historiography in Verse in Late-Medieval Spain*. *The Medieval Chronicle*, 6, 2009, s. 59 – 90, s. 76.

²¹ Tamtéž, s. 28.

²² „Pulgar claimed that it was the historian’s responsibility to embellish their account of the past and to change details to make their narratives as rhetorically compelling as possible.“ RODRIGUEZ, B.: *Embellishing the Past*, s. 27.

²³ Tamtéž, s. 21.

²⁴ Tamtéž, s. 29.

²⁵ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, s. 68.

zůstává našim očím téměř skrytá, ačkoli něco lze vytušit z vlastnoručně psaných dopisů, jichž se zachovalo tak málo a jež byly vyvolány častým odloučením.“²⁶ V práci využiji korespondenci publikovanou v edici *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*.²⁷ Edice obsahuje 13 dopisů od Ferdinanda, dva od Isabely a jeden, na němž je podepsána královna, nicméně se jedná o pověřovací listinu pro vyslance za papežem Alexandrem VI.

Vicente Rodríguez Valencia objasňuje výběr dopisů do edice: „I když v těchto dopisech král a královna píší o politických záležitostech, tak to dělají z podoby velmi lidské a ukazují své intimní pocity.“²⁸ Největší hodnotou této korespondence je podle Valencii osobní teplo.²⁹ Právě tyto autorovy argumenty jsou zásadním důvodem pro čerpání z této publikované korespondence. Lze se domnívat, že právě osobní tón a zmiňované intimní pocity budou důležitým vodítkem k pochopení vzájemného vztahu manželů.

Editor uvádí, že kromě dopisů 2, 4, 8 a 13 edice obsahuje dopisy dosud nepublikované. Je pravděpodobné, že dopisů nebude mnoho, jak již bylo ukázáno výše na citátu Miguel Ángela Ladera Quesady, který je odborníkem v oblasti bádání o katolických veličenstvech. Rodríguez Valencia transkriboval dopisy, které jsou uloženy v archivu v Simancas. Po komunikaci s tímto archivem mi Carlos Infantes Buil, který zde vyřizuje dotazy, sdělil, že v archivu se opravdu nachází jen zmiňovaných 16 dopisů, které zařadil Vicente Rodríguez Valencia do své edice. Další můj dotaz směřoval ke španělské Královské akademii historie³⁰, která mě informovala o tom, že v jejich katalogu se nachází jeden jediný dopis. Je tak možno se domnívat, že žádné

²⁶ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 85.

²⁷ RODRÍGUEZ VALENCIA, Vicente: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*. Valladolid 1970.

²⁸ „En ellas, Rey o la Reina, al escribirlas, aunque traten de asuntos políticos, lo hacen bajo una faceta muy humana y ponen de manifiesto su sentir íntimo.“ Tamtéž, s. 62.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Real Academia de la Historia je instituce, která se zaměřuje na studium španělských dějin.

velké množství dopisů, které by byly pro práci relevantní, neuniká a pokud je někde korespondence uloženo více, bude se jednat pouze o jednotliviny.

Bakalářská práce se opírá o následující základní literaturu. Zcela stěžejní je pro mě kniha *Španělsko katolických králů*³¹, jejímž autorem je již zmiňovaný Miguel Ángel Ladero Quesada. Autor představuje vládu katolických veličenstev z mnoha různých hledisek. Podle těchto aspektů je kniha rozdělena na části. Důraz je kladen na společnost, politické ideje, prostředky vlády, církev a v neposlední řadě na zahraniční politiku. Ladero Quesada nabízí komplexní portrét Isabeliny doby.

Autor se také věnuje osobnostem Isabely a Ferdinanda. Každého z královských manželů představuje, nabízí i svědectví současníků. Na vzájemný vztah manželů už není kladen až tak velký důraz. Publikace je taktéž doplněna o chronologický přehled důležitých událostí a o mapy.

Sharon L. Jansen je autorkou další důležité publikace s názvem *The monstrous regiment of women – female rulers in early modern Europe*.³² Kniha se věnuje vládám žen v raně novověké Evropě. Autorka vysvětluje, že ačkoliv jsou mnozí přesvědčeni o opaku, tak ženy jako královny či regentky vládly. A vládly podle jejího soudu dobře. Dílo je rozděleno do šesti kapitol, přičemž se každá kapitola věnuje různým výrazným vládnoucím ženským osobnostem. Isabela je zařazena do kapitoly první jakožto předchůdkyně ostatních vládkyň.

K pochopení funkce královen, jejich povinností a cností je klíčová monografie autorky Eleny Woodacre, *Queens and Queenship*.³³ I když se jedná o publikaci krátkou, nabízí skvělý

³¹ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*.

³² JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*.

³³ WOODACRE, E.: *Queens and Queenship*.

základní vhled do fungování „světa královen“. Autorka vysvětluje, že pro královny bylo vždy osobní a politické hluboce propleteno, což definovalo jejich funkci.

Z knihy *Queen Isabel I. of Castile: Power, Patronage, Persona*³⁴ byla pro práci velmi důležitá kapitola *Two bodies one spirit*, jejíž autorkou je Theresa Earenfight.³⁵ Autorka objasňuje, jak došlo k tomu, že se z princezny, která nebyla předurčena k vládě, stala královna. Seznamuje také čtenáře s tím, že to, aby v Kastilii vládla žena, nebylo nic neobvyklého. V průběhu celého středověku totiž kastilské královny vládly buď jako regentky, samostatně, nebo po boku manžela.³⁶ V neposlední řadě se snaží vysvětlit, jak panování Isabely ovlivňovalo Ferdinanda a naopak.

Vývoj dynastie Trastámara objasňuje monografie *La dinastía de los Trastámara*,³⁷ jejímž autorem je Julio Valderón Baruque. Autor představuje téměř 150 let vlády této dynastie, prostřednictvím monarchů. Nejzásadnějšími pro historii Španělska podle jeho soudu byli: Jindřich II., první člen rodu v Kastilii a Leónu, Ferdinand I., první člen dynastie v Aragonu a v neposlední řadě katoličtí králové, Isabela I. Kastilská a Ferdinand II. Aragonský. Valderón Baruque představuje toto období z hlediska ekonomického, společenského a kulturního. Vysvětluje také, jaký byl život na dvoře jednotlivých panovníků.

Práce Philippa Arièse *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*³⁸ je zásadní pro třetí kapitolu, která se proti teorii uvedené v této knize vymezuje. Autor uvádí, že vnímání dětství se v průběhu času měnilo a děti byly chápány až do 15. století jako malí dospělí.

³⁴ WEISSBERGER, Barbara (ed.): *Queen Isabel I. of Castile: Power, Patronage, Persona*. In: <https://books.google.cz/books?id=bIXh4xsCfUAC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit. 26. 4. 2022], s. 5.

³⁵ EARENIGHT, T.: *Two bodies one spirit*.

³⁶ Tamtéž, s. 4.

³⁷ VALDEÓN BARUQUE, J.: *La dinastía de los Trastámara*.

³⁸ ARIÈS, Philippe: *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. New York 1962.

Usuzuje tak mimo jiné na základě analýzy výtvarných děl, která ale podle některých odborníků používal neuváženě.³⁹

Publikace *Děti a dětství: od středověku na práh osvícenství*⁴⁰ ukazuje, že v našem prostředí už i ve středověku dětství existovalo a děti nebyly vnímány jen jako „malí dospělí“. Při psaní práce pro mě byly klíčové kapitoly zaměřující se na život dětí v panovnických rodinách, které sloužily jako cenný komparační materiál.

Theresa Earenfight se ve své monografii *The King's Other Body: María of Castile and the Crown of Aragon*⁴¹ věnuje Marii Kastilské, aragonské a neapolské královně, která v časté nepřítomnosti manžela, Alfonsa V., vykonávala funkci regentky. Autorka vysvětluje, jak se z kastilské princezny stala aragonská královna a také v čem bylo její postavení specifické. Představuje výhody a překážky Mariina regentství. Tato monografie byla důležitá pro čtvrtou kapitolu, která nabízí porovnání vlády Isabely a Marie.

³⁹ HANAWALT, Barbara A.: *Medievalists and the Study of Childhood*. *Speculum*, 77, 2002, č. 2, s. 440–460, s. 441.

⁴⁰ DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, Dana – HOLÝ, Martin – STERNECK, Tomáš: *Děti a dětství: od středověku na práh osvícenství*. Praha 2019.

⁴¹ EARENFIGHT, Theresa: *The King's Other Body: María of Castile and the Crown of Aragon*. Filadelfie 2010.

2. Počátky manželství

Ve federativním zřízení, které se stalo realitou díky sňatku katolických králů, hrála rozhodující roli Kastilie, která představovala nové síly a touhy.⁴² Proto bylo pro Isabelu jako dědičku nejvýznamnějšího království nynějšího Španělska nutné zajistit si partnera, který bude respektovat její královské pravomoci a umožní jí zachovat si nezávislost.

Alfonso de Palencia informuje, že matka jí vždy radila upřednostnit portugalského krále před všemi ostatními, co jí nabídnou ruku.⁴³ Nakonec odmítla jak portugalského panovníka Alfonsa V., tak i Karla z Guyenne, bratra francouzského krále Ludvíka XI. Když byla Isabela uznána právoplatnou dědičkou Jindřicha IV., její manželství bylo považováno za věc zásadního veřejného významu.⁴⁴ I přes to se Isabela rozhodla samostatně a tajně dojednala sňatek s Ferdinandem II. Aragonským.

Kronikář Alfonso de Palencia se k situaci staví následovně: „Princezna Isabela upustila od dřívějších návrhů proradných rádců a ukázala svou oddanou přízeň princí Ferdinandovi.“⁴⁵ Těmito proradnými rádci jsou nejspíš myšleni vysocí šlechtici v okolí krále Jindřicha IV., kteří se Isabelu snažili provdat za výše zmiňované muže. Je zajímavé, že pro kronikáře je zásadním důvodem jejího rozhodnutí oddaná přízeň. Je možné se domnívat, že Palencia viděl, jaké city chová před sňatkem Ferdinand k Isabele, a proto předpokládal, že ona chová stejné city k němu.

⁴² POLIŠENSKÝ, J. – BARTEČEK, I.: *Dějiny Iberského poloostrova*, s. 56.

⁴³ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo I., s. 396.

⁴⁴ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 26.

⁴⁵ „la princesa doña Isabel, rechazando las antiguas sugerencias de los pérfidos consejeros, demostró rendida estimación al príncipe don Fernando.“ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo II., s. 278.

Král se totiž později, v manželství velmi trápil, když mu žena neodepisovala. Je možno předpokládat, že se Ferdinand cítil stejně už před sňatkem.⁴⁶ Tyto pocity mohl sám kronikář jako králův věrný rádce sledovat. Příkladem může být dopis z 16. května 1475, ve kterém se projevuje Ferdinandova frustrace: „Když mi Vaše výsost píše a dává mi najevo, jak je šťastná, nemůžu spát. Tolik máme posluš, co bez dopisů přicházejí, ne kvůli nedostatku papíru ani ne kvůli tomu, že by neuměli psát, ale kvůli nedostatku lásky a aroganci. Jste v Toledu a my na venkově, tak snad se jednoho dne opět navrátíme k lásce.“⁴⁷ Formulace působí až ironicky, odráží se zde zklamání z toho, že mu manželka nepíše tak často. Isabela je v té době totiž na cestě do Toleda a buď nemá čas, nebo duševní rozpoložení k psaní dopisů.⁴⁸

V dopise psaném o dva měsíce později už není ani známka ironie, ale náklonost, snad by se dalo říct i láska, se zde projevuje. S největší pravděpodobností králi už došla královnina odpověď, a tudíž nemá důvod, aby se trápil. Zajímavé také je, že v tomto psaní Ferdinand po Isabele nic nežádá: „Bůh ví, že to, co mě tíží na zítřku, je, že neuvidím Vaši výsost, přísahám na Váš život i na můj, že jsem nikdy tak moc nemiloval. A končím navíc s přáním, že toužím sloužit Vaší výsosti jako nikdy.“⁴⁹ Dá se tedy předpokládat, že tento dopis píše opravdu jen z náklonosti ke své manželce.

Palencia dále zmiňuje kastilský zákon, podle kterého se dívky do 25 let nemohou vdávat bez souhlasu otce či bratra. Zároveň nám ale ukazuje, že Isabela byla chráněna přesvědčivými

⁴⁶ Dalším možným vysvětlením je, že kronikář psal tuhle část retrospektivně. Přechází do první osoby až ve třetí části kroniky, v roce 1474. DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo III., s. 313.

⁴⁷ „quanto segun vuestra señoría me escribe y aze saberme como esta da alegre, no puedo dormir, tantos son los mensajeros que alla tenemos que sin cartas se vienen no por mengua de papel ni de no saber escrebir, salvo mengua de amor y de altiva, pues estais en Toledo y nosotros por aldeas, pues algun dia tornaremos en el amor primero“ RODRÍGUEZ VALENCIA, V.: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*, s. 75.

⁴⁸ Tamtéž, s. 63.

⁴⁹ „Sabe Dios lo que me pesa de mañana no ver a vuestra señoría, que juro por vuestra vida y mía que nunca tanto ame. „Y acabo con mas deseo de servir a vuestra señoría que nunca.“ Tamtéž, s. 94.

důvody, které ze sňatku sňaly veškerou vinu.⁵⁰ Odsuzuje také to, že ji král Jindřich připravil kvůli manželství o nástupnictví ve prospěch jeho dcery Jany.⁵¹

Hernando del Pulgar neuvádí lásku jako hlavní důvod princeznina rozhodnutí. Isabela měla spoustu nápadníků, ale „shledávala sňatek s aragonským princem nejvíce užitečným, protože princ byl stejného věku a očekával dědictví Aragonu a ostatních panství krále, svého otce.“⁵² Jako další důvod uvádí fakt, že tato království a panství společně tvořila velkou část Španělska.⁵³ Většina autorů sekundární literatury se shoduje na tom, že hlavním důvodem výběru Ferdinanda za manžela byla potřeba Isabely zachovat si svou samostatnost⁵⁴ a zůstat v Kastilii, aby byla udržena nástupnická linie.⁵⁵

Manželství mezi Isabelou Kastilskou a Ferdinandem II. Aragonským bylo uzavřeno 19. října 1469. Právě v tomto roce Isabela napsala svému budoucímu manželovi první dopis. Nejedná se ale o dopis z lásky, nýbrž řešil primárně politiku.⁵⁶ Sňatek byl uzavřen až po vytvoření manželské smlouvy, která měla zajistit, aby Isabelino nástupnické právo v Kastilii nebylo ohroženo. První verzí této úmluvy byla tzv. smlouva z Cervery podepsaná 1. října 1469.⁵⁷

⁵⁰ „Doña Isabel, que estaba amparada por muchas líticas razones que despojaban su matrimonio de toda culpa.“ Tamtéž, s. 355.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² „pero que se hallaba el casamiento con el Príncipe de Aragon ser mas conveniente que otro ninguno, porque era Príncipe de edad igual con la suya, é porque esperaba la subcesion de Aragon y de los otros señoríos del Rey su padre.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 14.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ LUNEFELD, Marvin: *Isabella I of Castile and the Company of Women in Power*. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, 4, 1977, č. 2, s. 57–79, s. 60.

JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 13.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Manuel: *Isabel la Católica*. In: <http://www.librosmaravillosos.com/isabellacatolica/pdf/Isabel%20la%20Catolica%20-%20Manuel%20Fernandez%20Alvarez.pdf> [cit. 26. 4. 2022], s. 99.

⁵⁷ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 71.

Sám Ferdinand slíbil, že bude žít v Kastilii, bude žádat o povolení odchodu z Kastilie i pro jejich děti, obnoví otcovy nároky na kastilský trůn, nebude konat žádná vládní řízení bez souhlasu manželky, a ještě k tomu jí poskytne značný manželský dar a bude sloužit jako její vojenský ochránce.⁵⁸ Lze si tedy všimnout, že zpočátku byl princ se svou, dalo by se říci podřízenou, rolí smířen. Co ho tedy přimělo k tomu, že napadl Isabelino dědické právo? S největší pravděpodobností se jednalo o svéhlavé jednání budoucí panovnice při korunovaci v Segovii, které se věnuje další kapitola.

⁵⁸ JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 13.

2.1. Korunovace v Segovii a její následky

Dne 13. prosince 1474 proběhla korunovace královny Isabely v Segovii. Stalo se tak, když zemřel její nevlastní bratr, kastilský král Jindřich IV. Od Isabely jako třetí v nástupnické linii se neočekávalo, že bude vládnout, a také byla vzdělávána k tomu, aby vládla jako královna choť, nikoli samostatně.⁵⁹ Proto je důležité pozastavit se nad okolnostmi, které k této korunovaci vedly.

Dědictví království v první řadě náleželo Jindřichově jediné dceři Janě. Od roku 1465 se ale rozšířily pomluvy, podle kterých byl král impotentní a dle zlých jazyků Jana nebyla legitimní dědičkou, nýbrž dcerou Beltrána de la Cueva.⁶⁰ Bretton Rodriguez tvrdí, že Hernando del Pulgar byl ten, který dal Janě nepopulární přízvisko „la Beltraneja.“⁶¹ Přímou tak ve své kronice prezentoval, že Jana nebyla v žádném případě Jindřichovou pravou dcerou, a tím pádem neměla žádné právo si nárokovat trůn, který právoplatně náležel Isabele.⁶² Tento názor se nepodařilo potvrdit, ale ani vyvrátit. Na krále byl každopádně vyvinut náležitý tlak a rozhodl se, že svou údajně nelegitimní dceru vydědí. Když v roce 1468 náhle onemocněl a později zemřel Isabelin bratr Alfons, stala se tak Isabela princeznou, právoplatnou dědičkou.

Výše bylo vysvětleno, jak si Isabela vybrala budoucího manžela. Napsala dopis, ve kterém žádala kastilského krále o povolení sňatku s Ferdinandem II. Aragonským.⁶³ I když žádné povolení nepřišlo, princezna se rozhodla manželství uzavřít. Jindřich IV. reagoval tak, že opět jmenoval dědičkou Janu a zasnoubil ji s portugalským králem Alfonsem V. Postavil tak proti

⁵⁹ EARENIGHT, T.: *Two bodies one spirit*, s. 8.

⁶⁰ JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 11.

⁶¹ RODRIGUEZ, B.: *Embellishing the Past*, s. 30. Přezdívka odkazuje na křestní jméno Janina údajného otce.

⁶² Hernando del Pulgar v kronice také několikrát zdůrazňuje, že král Jindřich IV. byl impotentní a jeho manželka nebyla počestná. DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 2, 8, 10.

⁶³ Tamtéž, s. 13.

Isabele a Ferdinandovi silného soupeře. V roce 1474 Jindřich IV. zemřel a zanechal po sobě konflikt, ze kterého se zrodila občanská válka v Kastilii. Jana a portugalský král obvinili Isabelu, že otrávila Jindřicha IV.⁶⁴ Pokusili se o dvě invaze do Kastilie, přičemž ale obě byly úspěšně odraženy. V roce 1479 došlo k mírovým dohodám mezi portugalským králem Alfonsem V. a katolickými veličenstvy.

Isabela se nechala korunovat samostatně, bez přítomnosti Ferdinanda, který se o smrti krále Jindřicha dozvěděl v Zaragoze. Isabela byla uznána právoplatnou královnou, Ferdinand pouze jejím legitimním manželem, královským chotěm. Královna si zároveň přivlastnila tzv. „nahý meč“, který byl považován výhradně za mužský archetypální atribut.⁶⁵ Meč hrál důležitou roli při korunovaci kastilských králů, protože byl chápán jako symbol královské spravedlnosti. Tohle královnino jednání vedlo k velké nespokojenosti Ferdinanda, o které skvěle informuje Alfonso de Palencia.

Zpočátku se může zdát, že Palencia královnu obhajuje. Při její královské jízdě si totiž někteří šlechtici stěžovali, že žena převzala práva manžela.⁶⁶ Je tím myšleno, že si uzurpovala výše zmíněný „nahý meč“. Kronikář v tom nevidí nic špatného, „protože dědictví království žádným způsobem nenáleželo panu Ferdinandovi, nýbrž jedině královně Isabele.“⁶⁷ Tímto argumentem se kronikář s největší pravděpodobností opět snaží poukázat na legitimitu Isabely. Jeho narativ se ale nejspíš s přihlédnutím k pocitům Ferdinanda mění. Byl totiž člověkem věrným králi, lze se domnívat, že možná i více než královně.

⁶⁴ JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 16.

⁶⁵ LUNEFELD, M.: *Isabella I of Castile and the Company of Women in Power*, s. 63.

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M.: *Isabel la Católica*, s. 152.

JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 14.

⁶⁶ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo III., s. 305.

⁶⁷ „por cuanto la herencia de los reinos en ningún modo correspondía á D. Fernando, sino exclusivamente á la Reina doña Isabel.“ Tamtéž.

Isabela vzkázala svému manželovi, ať za ní přijede do Segovie. Ferdinand měl jisté pochybnosti, ale „přesto se vydal na cestu a rozhodl se přidat k mnoha dalším, aby zjistil, zda svým povýšením na trůn získal v očích královny nějakou úctu.“⁶⁸ Kronikář naznačuje, že Ferdinand doufá v úctu od své manželky. Je tedy možno se domnívat, že ho její samostatné chování zasáhlo a mohl se cítit snad i zrazeně.

Pozoruhodné je, jak Palencia popisuje reakci Ferdinanda, který se dozvěděl o smrti Jindřicha IV.: „Překvapilo nás vidět tak smutný výraz nového krále potom, co obdržel tak potěšující zprávu, a když jsme se ho ptali na příčinu, tak nám odpověděl: Nikdy bych si nepomyslel, že mi způsobí takové trápení smrt krále Jindřicha, neustálého nepřítele mého otce a mě, který byl rozhodnutý zajistit naši zkázu jakýmkoliv prostředky, dokonce i s pomocí Francouzů, nebo jiného nepřátelského národa. Ale jeho nepřátelská nálada nikdy nesnižovala mou poddajnost a neustálou ochotu slepě ho poslouchat a plnit jeho příkazy, jako by to byly příkazy samotného mého otce.“⁶⁹ Ferdinand, nový král, z tohoto popisu vychází jako osoba velmi citlivá, rozvážná a věrná.⁷⁰ Právě takový obraz se Palencia s největší pravděpodobností snažil vykreslit. Lze se domnívat, že se pokoušel Ferdinanda stavět do pozice nadřazené Isabele. Níže bude ukázáno, jaké problémy tento fakt způsobil v otázce dědictví kastilského trůnu.

Naopak Isabela je zde představena jako žena, která se neohlíží na svého oddaného manžela. Ferdinand od ní totiž neobdržel dopis, který by jej informoval o smrti kastilského krále:

⁶⁸ „Sin embargo, se pondría en marcha para añadir éste a otros muchos y para ver si con la exaltación al trono había ganado él algo en estimación á los ojos de la Reina.“ Tamtéž, s. 307.

⁶⁹ „Nos chocó ver el triste semblante del nuevo Rey al recibir tan grata noticia, y preguntándole la causa, nos contestó: Nunca hubiera creído que me causara tanta pena la muerte del rey D. Enrique, constante enemigo de mi padre y mío, y empeñado en procurar nuestra ruina por cualquier medio, hasta con el auxilio de los franceses ó de otra nación enemiga. Pero este su ánimo hostil jamás fue parte para disminuir mi acatamiento y constante disposición á obedecerle ciegamente y á seguir sus órdenes como las de mi mismo padre.“ Tamtéž, s. 313.

⁷⁰ I když Ferdinand, prostřednictvím Palencii zmiňuje, jak nepřátelsky se k němu Jindřich IV. choval, stále ho slepě poslouchal. Kronikář se nejspíš snaží demonstrovat loajalitu Ferdinanda.

„Později mi dal najevo své překvapení, že neobdržel dopis od paní Isabely ohledně tak důležité věci a jen posla arcibiskupa toledského.“⁷¹

To, co ale krále nejvíce rozhořčilo, bylo královnino přivlastnění si „nahého meče“. Kronikář čtenáři ukazuje, jak se nejdříve Ferdinand vyptává lidí, které považuje za vzdělanější. Je tedy opět vidět jakási králova rozvážnost: „Chtěl bych, aby mi Alfonso de la Caballería jako právník a ty, Palencio, který čtete tolik příběhů, řekli, jestli je mezi předky nějaká královna, která by se zmocnila tohoto symbolu pod výhrůzkou trestu svých vazalů. Všichni víme, že to bylo připisováno králům, ale nikdy jsem neslyšel o královně, která by si uzurpovala tento mužský atribut. Možná o těchto věcech nevím, protože jsem viděl málo a četl méně, ale chci po vás, kteří jste hodně viděli a četli více, abyste mi to osvětlili.“⁷² Oba tázaní muži královi potvrdili, že se opravdu s ničím takovým nesetkali a Ferdinand se znovu podivil nad tímto nezvyklým činem.⁷³ Tento meč hrál důležitou roli v korunovaci kastilských vládařů, protože byl vnímán jako symbol královské spravedlnosti.⁷⁴

Palencia dále uvádí, že se mezi manželi zrodila rivalita, kterou živila sama královna, neboť uposlechla zlé rádce, kteří jí radili, aby byl její manžel nazýván regentem, nikoli králem.⁷⁵ S tímto faktem se i sám Ferdinand velmi těžko smířoval. Zpočátku se ani do Segovie vydat

⁷¹ „Luego me manifestó su extrañeza por no haber recibido carta alguna de D. Isabel sobre asunto tan importante, y sólo el mensajero del arzobispo de Toledo.“ Tamtéž, s. 314.

⁷² „Quisiera que Alfonso de la Caballería, como jurisconsulto, y tú, Palencia, que leiste tantas historias, me dijeseis si hay en la antigüedad algún antecedente de una Reina que se haya hecho preceder de ese símbolo, amenaza de castigo para sus vasallos. Todos sabemos que se concedió á los Reyes, pero nunca supe de Reina que hubiese usurpado este varonil atributo. Acaso estoy ignorante de estas cosa por haber visto poco y leído menos: pero vosotros que visteis mucho y leísteis más, deseo que me ilustréis sobre el particular.“ Tamtéž, s. 316–317.

⁷³ Tamtéž, s. 317.

⁷⁴ JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 14.

⁷⁵ Tamtéž, s. 331. Jak bylo zmíněno výše v textu, žádní zlí rádci za tím nejspíš nestáli. Isabela si přece jen Ferdinanda za manžela vybrala sama, aby si mohla udržet nezávislost a kastilský trůn. Kronikář se možná snaží o to, aby z jeho popisu Isabela přece jen vyšla jako „nevinná“ žena, která se nechala přesvědčit špatnými radami. Špatní rádci jsou svého druhu literární topos, se kterým se setkáváme mimo jiné i v narativních pramenech domácí provenience.

nechtěl. Jako důvod v dopisu z roku 1474 uvádí, že musí chránit město Elne před Francouzi a přikládá dopis své ženě: „Obdržel jsem dopis od krále, mého pána, který přikládám Vaší výsosti.“⁷⁶ Vyjadřuje svůj smutek nad tím, co mu otec Jan II. Aragonský přikázal a není rád, že se nemůže vrátit do Kastilie.⁷⁷

Svůj žal vyjadřuje následovně: „Když vidím tohle, nemohu vyjádřit svou lítost, že kdybych byl v pekle, měl bych se mnohem lépe, než se mám teď.“⁷⁸ Může se zdát, že Ferdinand tohle píše z lásky k Isabele. Tohle zdání ale vyvrací hned následující část dopisu: „Nejdříve se budu moci vrátit na Vánoce, leda že by mě Vaše výsost učinila právoplatným králem, jinak si nemyslím, že budu mít dostatečnou výmluvu pro krále, mého pána.“⁷⁹ Je možno minit, že se Ferdinand snaží dotlačit svou manželku k tomu, aby byl jmenován králem. To by podle něj byla totiž jediná dostatečná výmluva pro otce, aby se mohl vrátit do Kastilie. Tuto formulaci lze chápat až jako snahu o manipulaci manželky.

Královský choť dále píše: „Snažím se ze všech sil, ale tato nejistota mi způsobuje, že ani nevím, kde mám nohy a kde hlavu.“⁸⁰ Ze znění celého dopisu vyplývá velká nespokojenost a nejistota. Je velmi pravděpodobné, že tyto Ferdinandovy pocity vycházely opět z toho, že nebyl nazýván králem, což ho značně frustrovalo. Na závěr se pokouší o omluvu: „Prosím Vás, má paní, ať mi odpustíte, že rozhněvaný a zmatený nevím, co říkám. Odložím svůj odchod, dokud

⁷⁶ „Rezebi una carta del rey mi señor la qual enbio a vuestra señoría.“ RODRÍGUEZ VALENCIA, V.: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*, s. 74.

⁷⁷ Tamtéž, s. 67.

⁷⁸ „Yo viendo esto no puedo dezir mi pena que entiendo que si en infierno estuviese, estaría con muy menos de la en que estoy agora.“ Tamtéž, s. 74.

⁷⁹ „Lo qual a lo más presto no puede ser antes de Navidad, y si en este tienpo podiese azer vuestra señoría que de allá me lamase el Rey para jurar, en la ora no aría sino yr, pero en otra manera no creo que tendría escusa para el Rey mi señor.“ Tamtéž.

⁸⁰ „Con todo que yo aré todo mi poder, pero esta mala de onra me aze que ni sé a do tengo pies ni cabeza.“ Tamtéž.

nebudu mít odpověď od Vaší výsosti a prosím, ať je to brzo.“⁸¹ Zase je tedy vidět naléhání, aby byl učiněn králem a aby mu manželka co nejrychleji odpověděla.

Hernando del Pulgar neinformuje o situaci předtím, než král přijel do Segovie. Nereflektuje ani jeho pochybnosti a zdrženlivost. Pouze konstatuje, že: „Král, který byl v Aragonu, když se dozvěděl o smrti krále Jindřicha, jel poté do Segovie, kde byla královna, jeho žena.“⁸² Zajímavé je, jak popisuje situaci, když Ferdinand už opravdu přijel: „Vysocí šlechtici mu líbali ruce a skládali stejné přísahy jako královně a přijali ho jako svého krále a pána, jako manžela královny, jeho ženy, právoplatné dědičky a majitelky těchto království.“⁸³ Skládali mu stejné přísahy, ale přijali ho jako manžela královny. Opět je zde zobrazena role Ferdinanda jako královského chotě a je zdůrazněno, že království patří Isabele. Na druhou stranu to, že mu skládali zmiňované stejné přísahy, může být chápáno jako Pulgarova snaha o jakousi rovnocennost královských manželů.

Kvůli otázce následnictví na kastilský trůn musela být změněna manželská smlouva. Hernando del Pulgar píše, že někteří vysocí šlechtici řekli, že Isabela nemůže zdědit království a že náleží Ferdinandovi, jako mužskému příbuznému Jana Kastilského.⁸⁴ Kronikář ale hned obhajuje královnu, když říká, že přece v Kastilii měly ženy právo dědit a nastoupit na trůn.⁸⁵

Stejný zádrhel popisuje i Alfonso de Palencia, ale z jiné perspektivy. Staví se totiž na stranu Ferdinanda, když vysvětluje, že oba manželé měli společného pradědečka. A proto právě jemu,

⁸¹ „Suplicoos mi señora que me perdoneis que de enojado y trubado no se que digo, con todo yo dilatare mi ida asta que aya respuesta de vuestra señoría, suplico que sea luego y así acaba este.“ Tamtéž.

⁸² „El rey que estaba en Aragon, sabida la muerte del Rey Don Enrique vino luego para Segovia, donde estaba la Reyna su muger.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 32.

⁸³ „le besáron las manos, é le hicieron el mismo juramento que habian hecho a la Reyna, é le recibieron por su Rey e señor, como á marido a la Reyna su muger, legítima subcesora é propietaria destos Reynos.“ Tamtéž, s. 33.

⁸⁴ Tamtéž, s. 34.

⁸⁵ Tamtéž.

Ferdinandovi, náleží na prvním místě koruna, jako mužskému dědici. Theresa Earenfight informuje, že i když byla v Kastilii vláda žen možná, tak jak v Kastilii, tak v Aragonu byla upřednostňována vláda mužů.⁸⁶ Je možné, že sám Ferdinand se snažil obnovit tento nárok, i když dle manželské smlouvy nemohl. Palencia vysvětluje, jak se královně úspěšně podařilo manžela přesvědčit, aby zůstal: „Královna chtěla uklidnit jemnými slovy rozhořčení svého manžela, vysvětlila, že z žádného důvodu nechtěla způsobit ani tu nejmenší nespokojenost svému nejmilovanějšímu choti, pro jehož radost by čestně a patřičně obětovala nejen korunu, ale i své vlastní zdraví.“⁸⁷ Zároveň mu objasnila, že všechny spory vznikly jen kvůli tomu, aby nebyla ohrožena pravá nástupnická linie.⁸⁸

I když tedy Palencia zpočátku obhajuje Ferdinanda, nakonec vykresluje Isabelu jako oddanou manželku, díky jejíž rozvážnosti a lásce byl spor urovnán: „Láska manželky, kterou upřímně miloval, uklidnila hněv krále, poslechl vlastní city a vyhověl prosbám své ženy, aby neodjížděl.“⁸⁹

Hernando del Pulgar nabízí podobný obraz královny, která uklidňuje svého chotě. Ukazuje čtenáři, jak Isabela reagovala: „Pane, nebylo nutné uvést do chodu tuto věc,⁹⁰ protože tam, kde je mezi vámi a mnou shoda z Boží milosti, nemůže být žádný rozdíl. Jakkoli bylo rozhodnuto, jste stále kastilským králem jako můj manžel a v Kastilii se musí dělat to, co přikázete.“⁹¹

⁸⁶ EARENFIGHT, T.: *Two bodies one spirit*, s. 11.

⁸⁷ „La Reina intentó amansar con blandas palabras la indignación de su marido, protestando de que jamás ni por ningún motivo había querido causar la menor contrariedad á su amadísimo consorte, por cuya alegría y honor sacrificaría digna y debidamente, no sólo la corona, sino la propia salud.“ Tamtéž, s. 335.

⁸⁸ Tamtéž, s. 336.

⁸⁹ „El cariño de la esposa, á quien amaba entrañablemente, calmó el enojo del Rey, y obedeciendo á sus propios sentimientos, asintió de buen grado á las instancias de su mujer para que no se marchase.“ Tamtéž, s. 339.

⁹⁰ „Touto věcí“ je myšleno napadení nároku Isabely.

⁹¹ „Señor, no fuera necesario mover esta materia: porque do hay la conformidad que por la gracia de Dios entre vos é mí es, ninguna diferencia puede haber. Lo qual como quier que se haya determinado, todavía vas como mi marido sois Rey de Castilla, é se ha de facer en ella lo que mandáredes.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 35.

Královna tedy situaci uklidnila a Ferdinand tímto získal rovnost v Koruně kastilské, se kterou se pojily všechny výsady skutečného krále.⁹² Lze si tedy všimnout, že Isabela je popisována jako vyrovnanější z dvojice. Smlouvou z roku 1475 byla představena finální verze spoluvlády, podle které měl Ferdinand právo zastoupit Isabelu v Kastilii a náležely mu všechny vojenské funkce.⁹³

Oba kronikáři představují kompromisy, ke kterým královna svolila. Hernando del Pulgar oznamuje, že se královští manželé dohodli, aby na všech dopisech byli jmenováni oba.⁹⁴ Alfonso de Palencia ale doplňuje, že na dopisech bude jako první královo jméno, z jeho mužského práva, ale když je budou psát samostatně, tak autorita královny musí být ve všem závazná.⁹⁵ Dle Pulgara se taky dále královští manželé dohodli, že na mincích budou raženy figury obou, a když museli být odděleni, nikdy se nestalo, že by jeden vydal rozkaz, rušící ustanovení druhého.⁹⁶

Pulgar tak ukazuje „šťastný konec“ událostí, které se daly do chodu po korunovaci Isabely v Segovii. Podle něj byly kompromisy umožněny i proto, že král uznal relevantní argumenty své ženy.⁹⁷ Někteří s pokřivenými úmysly stále říkali Ferdinandovi, že by měl vládnout on, protože je muž, ale: „Král a královna poznali, že takovým jde jen o jejich rozdělení pro vlastní zájmy a sladili se natolik, že ničemu takovému nedali prostor.“⁹⁸ Ferdinand se tak fakticky stal

⁹² LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 72.

⁹³ EARENIGHT, T.: *Two bodies one spirit*, s. 12.

⁹⁴ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 36.

⁹⁵ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo III., s. 337.

⁹⁶ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 36.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ „pero el Rey é la Reyna, conociendo que estos tales procuraban divisiones entre ellos por sus propios intereses, conformábanse tanto, que no daban lugar á ninguna division.“ Tamtéž.

skutečným králem Kastilie. I když společně vládli Kastilii, v Aragonu král panoval samostatně a Isabela nemohla žádat o práva, která by jí tam umožnila vládnout.⁹⁹

Po vyřešení nesnází v nástupnické otázce se katoličtí králové mohli opět věnovat budování svých království. Spojení Kastilie a Aragonu vedlo k tomu, že mohl být vytvořen základ dnešního Španělska.¹⁰⁰ Julio Valderón Baruque doplňuje, že touto dynastickou unií byla vytvořena jednota Španělska.¹⁰¹ Dynastické spojení Kastilie a Aragonu lze tedy chápat jako klíčové pro další vývoj. To lze demonstrovat i na dopise, který napsal Ferdinand své ženě v červnu roku 1475. Dopis byl napsán po cestě do Toleda a Ferdinand v něm zdůrazňuje, že je velmi důležité, aby za ním Isabela přijela.¹⁰² Argumentuje následovně: „Přijde mi velmi důležité, aby Vaše výsost přijela a abychom vstoupili do Toleda společně. Nyní totiž nadešel čas, kdy spolu jsme nejsilnější.“¹⁰³

Král si uvědomuje důležitost spojení, když píše, že spolu jsou nejsilnější. Argumentaci lze doplnit i tím, co tvrdí Miguel Ángel Ladero Quesada: „Ferdinand opíral svou politiku o rozsáhlou kastilskou základnu jako skutečný král a zároveň královský manžel, v dokonalé spolupráci se svou sestřenicí a ženou Isabelou, jednou z nejbystřejších a nejprůbojnějších politických osobností španělských dějin.“¹⁰⁴

⁹⁹ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo III., s. 337. JANSEN L., S.: *The monstrous regiment of women*, s. 16.

¹⁰⁰ FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M.: *Isabel la Católica*, s. 396.

¹⁰¹ VALDEÓN BARUQUE, Julio: *La dinastía de los Trastámara*, s. 249.

¹⁰² RODRÍGUEZ VALENCIA, V.: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*, s. 87.

¹⁰³ „A mi me parece que es muy necesario y que se debería vuestra señoría venir, porque entramos juntos nos ayudamos tanto que es la vida, y ya es tiempo que todo nuestro poder se alle junto.“ Tamtéž.

¹⁰⁴ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 72.

3. Vztah k dětem

Cílem následující kapitoly je objasnit, jak královští manželé vnímali své děti a jaký k nim měli vztah. Je důležité vysvětlit nejvlivnější z raných konceptů tzv. dějin dětství, a hlavně myšlenky Philippa Arièse, jehož práce s názvem *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*¹⁰⁵ dala dle velkého množství odborníků impuls k tomu, aby byly dějiny dětství studovány.¹⁰⁶ Zájem o dějiny dětí se objevuje v 60. a 70. letech 20. století, kdy se zájem části historiků obrací ke skupinám, které byly dříve z dějin vylučovány. Kromě dětí se jedná například o ženy, různé etnické a rasové skupiny, imigranty a další.¹⁰⁷

Arièsova práce se stala klíčovou hlavně kvůli jeho hlavní tezi, která tvrdí, že ve středověké společnosti myšlenka dětství neexistovala – podle něj totiž nevnímali lidé ve středověku dětství jako specifickou kategorii a neměli pochopení pro specifické potřeby dětí.¹⁰⁸ Dále také dodává, že středověká společnost nerozlišovala mezi dítětem a dospělým a jakmile mohlo dítě fungovat bez neustálé pozornosti chůvy či matky, bylo zařazeno do společnosti dospělých.¹⁰⁹ Změnu v pohledu na dětství přináší podle něj 16., případně 17. století, přičemž tvrdí, že tento vztah k dětem se primárně projevoval nejdříve u osob, které se o děti staraly, čímž míní matky nebo chůvy.¹¹⁰ Tento nový přístup je podle něj charakteristický v tom, že dospělí začínají chápat děti pro jejich roztomilost, jednoduchost až komičnost jako zdroj pobavení a relaxace.¹¹¹ Philippe

¹⁰⁵ ARIÈS, Philippe: *Centuries of Childhood*.

¹⁰⁶ Např.: CUNNINGHAM, Hugh: *Histories of Childhood*. The American History Review, 103, 1998, č. 4, s. 1195–1208, s. 1197.

DEMOS, John: *Developmental Perspective on the History of Childhood*. The Journal of Interdisciplinary History, 2, 1971, č. 2, s. 315–327, s. 315.

FERRARO, Joanne M.: *Childhood in Medieval and Early Modern Europe*. In: FASS, Paula S. (ed.): *The Routledge History of Childhood in the Western World*. Londýn 2012, s. 61–77, s. 61.

¹⁰⁷ HANAWALT, B. A.: *Medievalists and the Study of Childhood*, s. 440.

¹⁰⁸ ARIÈS, P.: *Centuries of Childhood*, s. 128.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 129.

¹¹¹ Tamtéž.

Ariès byl pro svou teorii často kritizován, hlavně z toho důvodu, že podle některých očeřoval středověk.¹¹² Spousta badatelů se tak ve svých pracích začala proti této teorii vymezovat a vznikla další pojednání o tom, jak byly děti ve středověku chápány.¹¹³

Záměrem kapitoly je ukázat, jak důležití byli potomci už v 15. století pro Ferdinanda II. Aragonského jako otce, který by se dle Arièse neměl o děti příliš zajímat a chápat je primárně jako děti. Král byl totiž od dětí často odloučen a lze předpokládat, že kvůli svým cestám a postavení se jejich výchově věnoval minimálně. Postoj Isabely byl s největší pravděpodobností poněkud jiný, protože jak vysvětluje Dana Dvořáková-Malá: „Panovnice se nepochybně nacházely pod tlakem, zejména ve chvílích, kdy se stále čekalo na narození syna, který dosud chyběl.“¹¹⁴ Bude ukázáno, proč je toto tvrzení relevantní i pro Kastilii, kde se dědičkou mohla stát žena.

Důležité je vysvětlit, že pojetí dětství se lišilo podle toho, k jaké společenské vrstvě dítě náleželo. Středověká společnost byla totiž silně hierarchizovaná a dědic či dědička trůnu měli samozřejmě výrazně odlišné podmínky pro dospívání.¹¹⁵ Joanne M. Ferraro zdůrazňuje důležitost porodu mezi evropskými elitami, když tvrdí, že porod reprezentoval budoucnost rodiny a přežití dynastie.¹¹⁶ I pro Isabelu a Ferdinanda měl jistě podobný význam. Navíc pokud se porod vydařil, královští rodiče oznamovali šťastnou novinu do všech stran.¹¹⁷

Katoličtí králové měli celkem pět dětí. Nejstarší Isabela se narodila už v roce 1470. Hernando del Pulgar o jejím narození informuje prostě: „Tady porodila princezna infantku paní

¹¹² CUNNINGHAM, H.: *Histories of Childhood*, s. 1197.

¹¹³ Hugh Cunningham uvádí jako příklad práce historičky Shulamith Shahar nebo Jamese A. Schultze.

¹¹⁴ DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, D. – HOLÝ, M. – STERNECK, T.: *Děti a dětství*, s. 140.

¹¹⁵ FERRARO, J. M.: *Childhood in Medieval and Early Modern Europe*, s. 66.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 67.

¹¹⁷ DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, D. – HOLÝ, M. – STERNECK, T.: *Děti a dětství*, s. 138.

Isabelu, svou dceru.“¹¹⁸ Narození prvního dítěte, které se v budoucnosti mělo stát dědičkou Kastilie, kronikář nepřikládá žádnou větší váhu. Výše bylo ukázáno, jak právě Hernando del Pulgar obhajoval legitimitu vlády Isabely a ukazoval, že může zdědit kastilský trůn, i když je žena. Tohle tvrzení je v rozporu s tím, jak se staví k narození infantky Isabely. Jeho úplnou pozornost si naopak získalo narození syna Jana v roce 1478. Právě tomuto porodu je v kronice věnována samostatná kapitola s názvem: „O věcech, které se staly následujícího roku 1478 a jak se v tomto roce narodil princ Jan.“¹¹⁹

Je možné, že by se sám Hernando del Pulgar klonil spíše k mužskému dědici? Na první pohled se to tak může zdát. Další důvod ale lze hledat v jeho následujících slovech: „Po tomto těhotenství toužilo celé království, protože zatím měli jen princeznu Isabelu, která měla sedm let, během kterých královna neotěhotněla.“¹²⁰ Je možno soudit, že jeho radost z narození prince vyplývala rovněž z toho, že tím byla „pojištěna“ existence dynastie.

Kronikář informuje i o tom, jak se sama královna modlila a prosila Boha, aby počala. A poté se jí v Seville narodil syn, princ Jan.¹²¹ Kronikář tak reflektuje pocity královny, která touží po dalším potomkovi. Otázkou zůstává, do jaké míry jeho popis odpovídá realitě. U narození dalších dětí se totiž s podobným popisem nesetkáváme. Pulgar pokračuje: „Díky narození prince se těšila všechna města i všechny vesnice v království Kastilie, Aragonu, Sicílie i

¹¹⁸ „é allí parió la Princesa á la Infanta Doña Isabel su hija.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 18.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 132. Také je zajímavé, že narození žádného dalšího z dětí není obsaženo v názvu kapitol. Všechny ostatní děti byly dívky.

¹²⁰ „Este preñado era muy deseado por todos del reyno, porque no tenian sino á la Princesa Doña Isabel que habia siete años.“ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž. Princ Jan byl v roce 1496 oddán s Markétou Rakouskou, dcerou Maxmiliána I. Habsburského. Manželství bohužel dlouho netrvalo, neboť princ zemřel už o rok později na tuberkulózu.

v dalších panstvích krále a královny, protože jim dal Bůh mužského dědice.“¹²² Pulgar explicitně zmiňuje radost z mužského dědice. Lze se tedy domnívat, že i když ženské dědictví obhajoval, nakonec sám, jako všichni ostatní v té době v Kastilii a Aragonu, upřednostňoval dědice mužského. Lze si tedy všimnout toho, že si Hernando del Pulgar výrazně protiřečí. Je možné, že než se narodil syn, mohla se královna cítit pod tlakem přesně tak, jak bylo výše ukázáno na citátu Dany Dvořákové-Malé.

Výše bylo zmíněno, jak dle Hernanda del Pulgara královna toužila po dalším dítěti. Na korespondenci z roku 1476, kterou psal Ferdinand Isabele, si lze všimnout jeho velkého zájmu o princeznu: „Velmi prosím Vaši výsost, aby mi častěji chodily dopisy. A také aby mě Vaše výsost více informovala o princezně, kterou tak toužím vidět.“¹²³ Král píše, že svou dceru touží vidět. To je poměrně silný výraz, na základě kterého se lze domnívat, že mu princezna chybí. Na stejném místě si také stěžuje, že i když je Isabela v přítomnosti princezny, tak mu o ní nedala vědět.¹²⁴ V dalším dopise, který je datován 16. května 1475 Ferdinand opět prosí, aby ho Isabela informovala o princezně a nezapomínala tak ani na jejího otce, který jí líbá ruce a je jejím služebníkem.¹²⁵

Je možné si myslet, že kronikář Alfonso de Palencia nepovažoval narození první dcery Isabely za důležité. V jeho kronice se totiž jejímu narození nevěnuje. Nezbyvá tak, než se ptát, jestli by reflektoval narození mužského dědice Jana. To bohužel zjistit nelze, neboť kronika Jindřicha IV. končí rokem 1477, jeden rok před narozením prince. V kapitole 2. 1. přitom bylo

¹²² „Por el nacimiento deste Príncipe se ficiéron grandes alegrías en todas las cibdades é villas de los Reynos de Castilla é de Aragon é de Sicilia, y en todos los otros señoríos del Rey é de la Reyna, porque plogo á Dios darles heredero varon.“ Tamtéž, s. 133.

¹²³ „Entre tanto que aca estoy suplico a Vuestra Señoría que mas a menudo vengan las cartas que por mi vida muy traidias vienen: de la Princesa aga saber Vuestra Señoría como está, que mucho la deseo ver.“ RODRÍGUEZ VALENCIA, V.: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*, s. 108.

¹²⁴ Tamtéž, s. 107.

¹²⁵ Tamtéž, s. 75.

ukázáno, jak se Palencia pokouší reflektovat Ferdinandovy pocity, když se dozvěděl o tom, jak se Isabela nechala samostatně korunovat. Proto se může zdát zarážející, že o princezně a následnici Isabele se objevuje v díle jedna jediná zmínka.¹²⁶

Palencia se o princezně zmiňuje v souvislosti s tím, že o její ruku požádal neapolský král pro svého syna Alfonse. Pro středověké kronikáře byl takový přístup typický. Mezi urozenými zmiňovali totiž většinou jen syny, případně výhodně provdané dcery, přičemž o dívkách se často dozvídáme až mnoho let po jejich narození, v souvislosti se sňatkem.¹²⁷ V Kastilii to ale bylo s nástupnictvím a ženskými potomky jinak. I proto může působit kronikářův přístup jako lehce zarážející, protože bylo vysvětleno, že pro samotného krále byla dcera důležitá, a proto by se spíše dalo očekávat, že Palencia bude reflektovat i zájem Ferdinanda o dosud jediného potomka.

O narození dcery Jany v roce 1479, rok poté, co na svět přišel princ Jan, se Hernando del Pulgar ani nezmiňuje. Na narození princezny Marie je poukázáno aspoň malou zmínkou: „V měsíci červnu porodila královna v Córdobě infantku Marii.“¹²⁸ Přitom jak Jana i Marie se staly důležitým článkem sňatkové politiky katolických králů. Marie byla provdána za portugalského krále Manuela I., vdovce po její starší sestře Isabele. Obě princezny se tak na čas staly portugalskými královnami. Jana byla provdána za burgundského vévodu Filipa Sličného.¹²⁹

¹²⁶ DE PALENCIA, A.: *Crónica de Enrique IV.*, Tomo IV., s. 71.

¹²⁷ DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, D. – HOLÝ, M. – STERNECK, T.: *Děti a dětství*, s. 143.

¹²⁸ „En el mes de Junio deste año parió la Reyna á la Infanta Doña María e esta cibdad de Córdoba.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 195.

¹²⁹ Po smrti obou svých starších sourozenců matka Janu jmenovala právoplatnou dědičkou Kastilie. Otec Ferdinand měl fungovat jako její případný zástupce. Janě bylo později přiřknuto přízvisko Šílená (la Loca) a často se pochybovalo o tom, do jaké míry byla schopna samostatně vládnout. Otázkou zůstává, zda opravdu nebyla schopna samostatné vlády, anebo jestli o tom byli přesvědčeni muži bažící po jejím trůnu – otec Ferdinand II. Aragonský a manžel Filip Sličný.

Poslední dceři, Kateřině, přikládá kronikář zase o trochu větší pozornost: „Královna v Alcalá porodila infantku Kateřinu 15. prosince roku 1485 a konaly se velké oslavy a rytířská klání.“¹³⁰ Narození Kateřiny¹³¹ se oslavovalo, to znamená, že narození ostatních dětí (kromě prince Jana), ne? Hernando del Pulgar nejspíš vyzdvihuje narození Kateřiny, protože jejím manželem se později stal anglický král, Jindřich VIII., velmi slibný spojenec.

Isabela v dopisech z května 1486 píše Ferdinandovi, že všichni se mají dobře a děti jsou hodné.¹³² Lze se domnívat, že své potomky má nablízku a také si uvědomuje, jak jsou pro manžela důležití. V roce 1486 už bylo na světě všech pět dětí katolických veličenstev. Dále mu děkuje, že má o ni takovou starost.¹³³ Královna totiž v té době zůstala v Córdobě nemocná, s horečkami.

V dopise z 8. dubna 1487 Ferdinand opět projevuje zájem, když píše: „Prosím, ať mi dá Vaše výsost vědět, jak se mají moje děti, a líbám ruce.“¹³⁴ Na tomto dopisu si lze také všimnout podobné náklonnosti, jaká byla ukázána na dopisech v raných fázích manželství v kapitole 2. Ferdinand dává najevo neštěstí z odloučení od manželky, které se projevuje i po 12 letech od výše zmiňovaného dopisu. Píše totiž Isabele, jak moc mu chybí a že ze samoty nemůže v noci spát.¹³⁵ Další příklad toho, jak je pro krále manželka důležitá, lze najít i v pozdějším dopise, a to z roku 1502, kde se král opět velmi trápí, protože přišla pošta a nedovezli mu žádný dopis od

¹³⁰ „Venidos á Alcalá, la Reyna parió á la Infanta Doña Catalina Juéves á quince días de Diciembre deste año de mil é quatrocientos ochenta é cinco años: é ficiéron se justas é fiestas grandes.“ DEL PULGAR, H.: *Crónica de los señores reyes católicos*, s. 267.

¹³¹ Kateřina Aragonská se stala první manželkou anglického krále Jindřicha VIII., tudíž anglickou královnou. Poté, co se jí nedařilo mu dát mužského potomka, se král rozhodl pro rozvod. Kvůli tomu se rozešel s papežem a vznikla anglikánská církev. Dcera katolických králů tak byla zapuzena. Jindřich měl po Kateřině ještě dalších pět manželek, z nichž dvě nechal popravit.

¹³² RODRÍGUEZ VALENCIA, V.: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*, s. 115.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž, s. 119.

¹³⁵ Tamtéž.

Isabely.¹³⁶ V korespondenci se opakuje motiv zklamaného Ferdinanda, když mu manželka o sobě a o dětech nedává vědět.

Je vidět, že vzájemné časté odloučení krále trápí a nejraději by byl se svou rodinou. Takový obraz si o něm lze udělat při četbě korespondence. Miguel Angél Ladero Quesada nicméně dodává, že Isabela byla v manželském životě žárlivá, ale ne bez příčiny.¹³⁷ Na druhou stranu ale bylo poukázáno na královo zoufalství, způsobené tím, že mu žena nepíše dopisy. Ladero Quesada argumentuje citátem králem, který napovídá, že soužití s královnou Isabelou mělo jistě další překážky: „Byť muži jsou ochotní, snaživí, činorodí a vtipní, ženy nesnadno dosáhnou spokojenosti, zvláště Vy, má paní, neboť se ještě nenarodil člověk, s nímž byste byla spokojena.“¹³⁸

Pro oba královské manžele tak byli potomci velmi důležití. Ferdinand, jako otec, se o děti i o svou ženu často zajímal, jak bylo ukázáno na dopisech. Jde tak vidět otcovská láska, kterou Ferdinand ke svým potomkům chová. Nejedná se jistě o jediného královského otce, u kterého byl zájem vidět. Pro srovnání lze uvést našeho Karla IV. a jeho láskyplnou péči o syna Václava, která se projevila třeba tím, že syna nechal korunovat už v batolecím věku a tím ho uchránil od pozdějších problémů, které by se případně mohly objevit v otázce následnictví na trůn.¹³⁹ Otázkou ovšem zůstává, jestli tohle rozhodnutí bylo motivováno otcovskou láskou, nebo spíš dynastickými zájmy.

Isabela si také uvědomovala, že jsou pro manžela děti důležité a psala mu, jak se všem daří. Hernando del Pulgar taky ukázal, jak se královna radovala z narození syna Jana. Lze si

¹³⁶ Tamtéž, s. 137–138.

¹³⁷ LADERO QUESADA, M. Á.: *Španělsko katolických králů*, s. 74.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, D. – HOLÝ, M. – STERNECK, T.: *Děti a dětství*, s. 148–149.

všimnout i vzájemné náklonosti, snad by se dalo hovořit i o lásce, která se nevytratila ani mnoho let po uzavření manželství. Mohlo by se zdát, že děti tak ještě utužily vztah Ferdinanda a Isabely.

Lze se domnívat, že i navzdory tvrzení Philippa Arièse katolická veličenstva své potomky jako děti opravdu vnímala a jejich zájem o ně byl velký. Paradoxně se může zdát, že Ferdinand, který byl od dětí častěji odloučen, se o ně zajímal více a trápilo ho, když o nich neměl žádné zprávy. To ale může být způsobeno i tím, že většina dochované korespondence pochází z pera krále. Zároveň je těžké odlišit, zda starost a některé kroky královských otců vycházely z citu vůči dětem, nebo zda šlo spíše o pragmatické kroky směrem k zachování kontinuity dynastie. Dítě v panovnickém prostředí bylo v první řadě chápáno jako dědic či dědička odpovědnosti, titulu, majetku tradice atd. Bylo ukázáno, že zájem Isabely a Ferdinanda o děti byl velký. Odkud tento zájem vycházel, je už ale těžké přesně určit.

4. Analogie s Marií Kastilskou

Cílem následující kapitoly je představit aragonskou královnu Marii Kastilskou a na jejím příkladu ukázat a porovnat, v čem bylo postavení královny Isabely specifické a jak případně mohlo ovlivnit vývoj vztahu katolických veličenstev. Dále budou představeny jak rozdíly, tak shodné faktory mezi těmito dvěma královnami.

Marie, kastilská princezna rodem a aragonská královna manželstvím, hrála klíčovou roli ve vládě Alfonsa V., který panoval v letech 1416–1458.¹⁴⁰ Za jeho pobytu v Itálii byla královna legitimní vládkyní v Aragonu, Katalánsku a Valencii. Marie zastupovala pozici tzv. „místodržící“, když byl její manžel v Neapoli.¹⁴¹ Tento úřad vznikl ve 13. století, aby se lépe vládlo v rozlehlých teritoriích Aragonu a zastával jej člen královské rodiny, ať už žena či muž. Později sloužil úřad místodržícího jako tréninkové pole pro budoucí krále.¹⁴² Vláda Marie nebyla jednoduchá, neboť po celé její trvání se nacházela v pozici mezi dvěma královstvími, jako kastilská infantka na straně jedné a aragonská královna na straně druhé.¹⁴³

Marie byla původně dědičkou Kastilie, nicméně když se v roce 1405 narodil její bratr Jan, byla o následnictví připravena v jeho prospěch.¹⁴⁴ V roce 1415 bylo uzavřeno manželství mezi ní a Alfonsem, a byla tak otevřena cesta k tomu, aby se později mohla stát místodržící. Dodnes není jasné, do jaké míry fungovala jako samostatná vládkyně a do jaké jen vykonávala manželovy rozkazy. Theresa Earenfight nicméně argumentuje, že než dorazila zpráva

¹⁴⁰ EARENFIGHT, T.: *The King's Other Body*, s. 135.

¹⁴¹ Ve španělštině se o Marii vyjadřují jako o „lugarteniente“. Z toho důvodu jsem zvolila překlad místodržící – ze španělského lugar = místo a tener = mít. V angličtině se vyskytuje výraz „liutenant general“, který by měl znamenat něco jako generál poručík. V kontextu Mariiny vlády mi přijde vhodnější užít výraz místodržící.

¹⁴² EARENFIGHT, Theresa: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead? A Preliminary Study in Aragónese Queenship*. *Mediterranean Studies*, 4, 1994, s. 45–61, s. 51.

¹⁴³ MANDIGORRA LLAVATA, María Luz: *Entre dos reinos. Cartas de María de Castilla, Reina de Aragón*. *Ars longa: cuadernos de arte*, č. 23, 2014, s. 41–58, s. 44.

¹⁴⁴ Na kastilský trůn usedl jako Jan II., později měl dceru Isabelu Kastilskou.

z Neapole do Barcelony, mohlo to trvat dva až šest týdnů. Vzdálenost tudíž neumožňovala Alfonsovi vládnout přímo a Marie se s největší pravděpodobností často musela rozhodovat samostatně.¹⁴⁵

Isabela Kastilská je osobností, která fascinovala a stále fascinuje historiky a historičky napříč stoletími. Současníci jí také věnovali velkou pozornost, jak bylo výše ukázáno. U Marie Kastilské se setkáváme s opakem, protože byla dlouho opomíjena nejen novodobými historiky, ale ani tehdejší kronikáři o ní nejevili velký zájem. Je zde tedy vidět první rozdíl v tom, jak bylo na tyto dvě královny nahlíženo. V roce 1438 Pere Tomich dokončil svou krátkou kroniku o aragonských králích s názvem *Histories e conquestes dels reys d'Aragó e comtes de Catalunya*, přičemž o Marii se zde zmiňuje pouze jako o Alfonsově královně.¹⁴⁶

Geronimo Zurita ve svých *Anales de la Corona de Aragón*, které byly napsány v polovině 16. století, dává čtenáři o Marii tři informace: v roce 1415 se vdala, v roce 1453 odešla do Kastilie a Valencie a v roce 1458 zemřela.¹⁴⁷ Italští humanisté Antonio Beccadelli a Lorenzo Valla, kteří napsali podle některých nejlepších kroniku Alfonsovy vlády, se věnují hlavně králově pobytu v Itálii, přičemž Marii a dění na Iberském poloostrově nepřikládají žádnou větší váhu.¹⁴⁸

Lze se domnívat, že kronikáři do svých děl Marii nezahrnuli, protože nepochopili důležitost jejího postavení v Alfonsově administrativě. Další příčinou může být to, že na jejím postavení neshledávali nic specifického či na druhou stranu se snažili její podíl na Alfonsově panování umenšit. Samozřejmě, na rozdíl od Isabely nikdy nebyla samostatnou královnou,

¹⁴⁵ EARENIGHT, T.: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead?*, s. 47.

¹⁴⁶ EARENIGHT, T.: *The King's Other Body*, s. 6.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

nýbrž jen královnou chotí. To ale neznamená, že by její vláda nebyla důležitá. Místodržící Katalánska totiž působil jako hlavní politická síla v nejdůležitější Alfonsově iberské říši.¹⁴⁹

Tak jako Ferdinand si i Alfons uvědomoval důležitost své manželky ve vládě. V dopise, který Alfons napsal na závěr svého života, Marii děkuje a zároveň se s ní loučí, protože si uvědomoval, že umírá: „Velmi si vážím manželské lásky a ochoty potěšit nás, navzdory námaze, kterou jste kvůli tomu vytrpěla. A Vaším ochráncem bude, naše urozená královno, naše drahá a milovaná ženo a místodržící, Svatá Trojice.“¹⁵⁰ Je zajímavé, že aragonský král v rozloučení oslovuje Marii i titulem místodržící. Přece jen šlo o poslední dopis, který své ženě napsal. Z toho je jasné, jak důležitá byla sama instituce pro krále a jak si vážil své ženy za to, že stála v jejím čele. Z dopisu je vidět i velká náklonost, nicméně ta může být způsobena tím, že se jedná o královu závěrečnou zprávu.

V dopise, který napsala Marie svému synovi Jindřichovi IV. v roce 1458, vyjadřuje velký zármutek z toho, že její manžel zemřel.¹⁵¹ Lze si tak všimnout podobně velkých citů, které Marie k manželovi chovala. Je však těžké odhadnout, do jaké míry byly autentické, protože v případě obou zmiňovaných dopisů se jedná o krajní situace. V kapitole tři se podařilo ukázat, jak byl vztah katolických veličenstev utužen potomky. U Marie a Alfonsa k ničemu takovému nedošlo, protože za 43 let manželství se jim ani jedno dítě nenarodilo. Právě i z tohoto důvodu se Marie ocitla v pozici místodržící. Na toto místo za normálních okolností nastupoval nejstarší syn.¹⁵²

¹⁴⁹ EARENIGHT, T.: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead?*, s. 46.

¹⁵⁰ „Stimando más la amor coniugal e prontitud a complazernos que en aquesto havéys mostrado, que los trabajos en aquesto sostenidos. E sea, Illustrísima Reyna, nuestra muy cara e muy amada muller e lugarteniente general, vuestra guarda la sancta Trinidad.“ MANDIGORRA LLAVATA, M. L.: *Entre dos reinos*, s. 42.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 40.

¹⁵² EARENIGHT, T.: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead?*, s. 50.

Před Marií pozici místodržící zastupovalo šest královen. Každopádně žádná z nich neměla tak velké možnosti prosadit svůj způsob vlády jako právě Marie.¹⁵³ Alfons totiž manželce udělil privilegium, ve kterém stálo, že její pravomoci byly stejné jako jeho vlastní a manželka měla právo vládnout samostatně. Ovšem i přes udělené výsady se v praxi dělila o moc s Alfonsem.¹⁵⁴

V kapitole věnující se korunovaci v Segovii bylo vysvětleno, jak a proč Ferdinand napadl Isabelino nástupnictví a jak se mnozí domnívali, že by měl na kastilský trůn nastoupit Ferdinand, protože byl muž. Proto bude zajímavé zaměřit se na to, jak Katalánci přijali Marii jako svou místodržící. Nejdříve je potřeba vysvětlit, že vztah mezi Katalánskem a králem byl velmi specifický a lišil se od jiných částí Iberského poloostrova – král se na místní obyvatele vždy musel ohlížet a nemohl zde vykonávat moc bez jejich souhlasu.¹⁵⁵ Bylo důležité, aby mezi oběma složkami vládla rovnováha, která byla v 15. století narušena. Alfons si totiž často za své poradce vybíral lidi z Kastilie, nikoli z Katalánska, za účelem oslabit katalánskou administrativu.¹⁵⁶

Když král odjel do Neapole, přenechal odpovědnost za řešení problémů s Katalánskem manželce. Právě tohle Alfonsovo rozhodnutí velmi posílilo Mariinu pozici.¹⁵⁷ Nelze potvrdit, či vyvrátit, že by si král uvědomoval, jak velkou moc tímto jeho činem manželka získá. Každopádně musel být jistě přesvědčen o schopnostech a inteligenci své ženy, jinak by ji jistě

¹⁵³ EARENIGHT, T.: *The King's Other Body*, s. 6.

¹⁵⁴ EARENIGHT, T.: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead?*, s. 53.

¹⁵⁵ Theresa Earenfight vysvětluje, že moc anglických králů z dynastie Plantagenetů byla omezována parlamentem, moc francouzských králů z dynastie Valois rivalry z královské rodiny nebo z okolních království. V Katalánsku moc aragonských králů limitovali obchodníci, šlechta, duchovní a od parlamentem a od 14. století dokonce i měšťané. Tamtéž, s. 50.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ EARENIGHT, T.: *The King's Other Body*, s. 133.

nezanechal v tak obtížné situaci. Marie se na druhou stranu nebála představovat své vlastní myšlenky a nápady, ale vždy jednala tak, aby vláda jejího manžela zůstala nedotčená.¹⁵⁸

Lze si tak všimnout vzájemného respektu a hlavně toho, že král s královnou nemohli fungovat samostatně, nýbrž jen jako pár. Tento rys je společný pro Alfonsa s Marií a Ferdinanda s Isabelou. Poté, co se vyřešila nástupnická otázkou související se samostatnou královninou korunovací, si Ferdinand uvědomil, že spolu jsou nejsilnější a jen tak můžou fungovat, právě jako Marie s Alfonsem. To, že Ferdinand nakonec přijal svou roli královského chotě, mohlo být způsobeno tím, že dobře znal roli královny místodržící – poslední královny v tomto úřadu byly totiž právě Mari Kastilská, Ferdinandova teta a Jana Enríquez, jeho matka.¹⁵⁹ Lze se domnívat, že právě díky této zkušenosti z Aragonu Ferdinand mohl vládnout po boku Isabely, kterou chápal jako svou legitimní partnerku.¹⁶⁰

Marii se často stávalo, že ji Katalánci obcházeli a přáli si jednat přímo s králem.¹⁶¹ Měli totiž strach, že by se mohla stát právoplatnou a samostatnou královnou a přesáhnout moc krále.¹⁶² Výše bylo ukázáno, jak Marie svého manžela respektovala a neudělala nic, co by přesahovalo její pravomoci, či snad nějak ohrozilo ty jeho. Strach obyvatel této důležité provincie by se mohl jevit jako zbytečný, ale stále je potřeba mít na paměti speciální vztah mezi králem a Katalánskem. Na rozdíl od počátku Isabeliny vlády u Marie tedy nebyl problém, že byla žena: „Neexistuje důkaz o neskrývané misogynii namířené proti Marii, což naznačuje, že

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 140.

¹⁶⁰ EARENIGHT, T.: *Two bodies one spirit*, s. 17.

¹⁶¹ EARENIGHT, T.: *The King's Other Body*, s. 132.

¹⁶² Tamtéž.

Katalánci si nedělali přílišné starosti s tím, že jim vládla žena.“¹⁶³ Hlavním problémem bylo spíše to, že král byl neustále v Neapoli a Katalánci ho tedy neměli okamžitě na dosah.

Bylo ukázáno, že vláda Marie a Isabely měla spoustu společných bodů – ať už se jedná o vzájemný respekt ve vztahu s manželem, společnou sílu královského páru, či o specifické pravomoci. Na rozdíl od Isabely se ale Marie nemusela potýkat s tím, že by byla její vláda napadána z důvodu pohlaví, ani v jejích začátcích. Role Isabely jako velmi důležité iberské královny byla rozpoznána už jejími současníky, zájem o Marii je záležitostí až 20. století. Autonomie její vlády a zároveň rozsah jejich pravomocí totiž nebyly dlouhou dobu chápány a hlavní zájem historiků se obracel k osobnosti Alfonse. Současníci nejspíše nevnímali její vládu jako něco problematického, jednak s ohledem na místní tradici, jednak s ohledem na to, že vystupovala mnohem více v souladu s manželem a nedávala na rozdíl od Isabely nijak okatě najevo svou nezávislost. Jedno je však jasné. Marie tím, jak vykonávala úřad místodržící, vytvořila precedent pro vládu své neteře, Isabely Kastilské.¹⁶⁴

¹⁶³ „There is no evidence of overt misogyny directed against María, suggesting that the Catalans were not overly troubled by rule by a woman.“ Tamtéž.

¹⁶⁴ EARENIGHT, T.: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead?*, s. 61.

Závěr

V práci bylo představeno, jakým způsobem fungovalo manželství a s ním související spoluvláda Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského. Existuje spousta publikací věnujících se Isabele a jejímu panování. Mým cílem bylo představit oba královské manžele společně. K tomu při psaní práce dopomohly dva zásadní prameny, které byly vybrány právě tak, aby byl podán pohled jak ze strany Isabely, tak ze strany Ferdinanda. Kronika Alfonsa de Palencia, Ferdinandova rádce, by měla představovat úhel pohledu krále, kronika Hernanda del Pulgara, Isabelina sekretáře, úhel pohledu královny. I když práce pracovala s tímto předpokladem, je stále potřeba mít na paměti, že i když se kronikáři snažili podávat autentická svědectví, nikdy není jasné, do jaké míry odpovídala realitě.

Isabela si vybrala aragonského následníka trůnu za manžela, aby si mohla zachovat svou samostatnost a aby mohla zůstat v Kastilii, čímž měla být ochráněna pravá nástupnická linie. Před sňatkem byla uzavřena manželská smlouva, podle které byl Ferdinand v Kastilii jen královským chotěm a nemohl napadnout Isabelin nárok. Ferdinand se původně se svou rolí královského chotě spokojil, nicméně když si Isabela přivlastnila tzv. „nahý meč“, který byl chápán jako mužský archetypální symbol a představoval královskou spravedlnost, Ferdinand byl tak rozhořčen, že se pokusil Isabelin nárok napadnout. I když podle manželské smlouvy, která byla zásadní pro uzavření manželství, tak činit nemohl.

Dalo by se tak říct, že zpočátku vztahu měla Isabela do určité míry nad Ferdinandem jako královským manželem kontrolu. Na dopisech, které Ferdinand své manželce psal, byla vidět frustrace z toho, že není právoplatným králem. Isabela nakonec svolila k tomu, že Ferdinand měl v podstatě všechny pravomoci jako skutečný kastilský král. Je zajímavé, že Isabela podobné výsady ve Ferdinandově Aragonu nikdy nezískala a ani se je nikdy získat nesnažila.

Když Ferdinand napadl Isabelin nárok na kastilský trůn, hrál zásadní roli fakt, že měli společného pradědečka a oba pocházeli z dynastie Trastámara. I když byla vláda žen v Kastilii možná, byli upřednostňováni muži. Právě na tohle upozorňoval Alfonso de Palencia, obhajující Ferdinandův nárok. Hernando del Pulgar zde naopak hrál roli ochránce Isabeliny legitimacy, když podrobně vysvětloval, že žena má právo usednout na kastilský trůn. Královna vyhověla královým požadavkům, i když do jisté míry oslabovaly její vlastní pozici. V obou kronikách je totiž Isabela nakonec líčena jako ta, která spory mezi manželi urovnala.

Její nárok byl ohrožen nejen manželem, ale i dcerou jejího nevlastního bratra Jindřicha IV. Jana, zvaná „la Beltraneja“ se pokusila spolu s portugalským králem Alfonsem V. získat Kastilský trůn. Katoličtí králové však společně tyto nároky zastavili. Hernando del Pulgar ještě k tomu Janu vykreslil ve své kronice jako nelegitimní dceru Jindřicha, a tak ještě upevnil nárok Isabely.

V dopisech, které psal Ferdinand své manželce, se často opakuje motiv bezradnosti až frustrace z toho, že mu Isabela neodepisuje. S narozením potomků se tato obava prohlubuje ještě více, když Ferdinanda trápí, že se nedozvídá nic o dětech. Královna často na dopisy neodpovídala nejspíš z důvodu, že neměla čas či rozpoložení k psaní dopisů. Většina použité korespondence pochází z pera krále, a tak není možné s jistotou zjistit, proč královna často neodepisuje. Každopádně si lze všimnout náklonosti a respektu, které k sobě navzájem manželé chovají.

Narození potomků tento vztah ještě utužil. Král se často a dychtivě o děti zajímá, když se na ně Isabely vyptává. Není ale možné zjistit, jestli tak činí z citu k dětem či z pragmatických důvodů týkajících se sňatkové politiky. Lze se domnívat, že děti byly pro Ferdinanda jako

královského otce velmi důležité. Může se zdát, že jsou pro něj důležitější než pro matku, Isabelu. Opět ale narážíme na problém, že autorem většiny dopisů je právě král.

Specifický vztah Isabely a Ferdinanda byl ukázán i na analogii s Marií Kastilskou a Alfonsem V., králem aragonským. Marie narozdíl od Isabely nikdy nedávala najevo svou nezávislost. Isabela ji, hlavně v začátcích manželství, ráda ukazovala – příkladem může být její samostatná korunovace v Segovii a přivlastnění mužského archetypálního symbolu. Díky Marii a ostatním královnám místodržícím se Ferdinand nakonec mohl smířit s tím, že bude vládnout po boku své ženy jako rovnocenné partnerky. Přesně tak totiž společně vládli Marie s Alfonsem. Isabela i Marie měly rozsáhlé pravomoci, vzájemně se respektovaly s manželi a uvědomovaly si, že společně se svými králi mají největší sílu. Mariina vláda nebyla nikdy napadena z důvodu pohlaví a vždycky vše činila v souladu se svým manželem. I když, stejně jako Isabela, byla původně dědičkou Kastilie, nikdy na trůn neusedla. Po boku Alfonsa ale vládla jako místodržící v jeho nejdůležitější iberské říši.

Vztah Isabely a Ferdinanda měl velmi speciální vývoj. Hlavní roli v Kastilii nejdříve hrála Isabela jako právoplatná dědička. Musela učinit značné ústupky, aby nakonec s manželem mohli vládnout společně. Každopádně se lze domnívat, že právě kvůli samostatnému královnině vystupování, které dávala značně na odiv, se její choť rozhodl porušit manželskou smlouvu a nárokovat si kastilský trůn.

Ferdinand se nakonec smířil s tím, že bude vládnout po boku své ženy, nejspíš díky tomu, že byl seznámen s pozicí „místodržící“, která byla pro aragonské království typická. Je možné, že ho přesvědčily i rozumné argumenty jeho manželky, které byly neméně důležité. Manželská smlouva, i když musela být upravována, zajistila, že se moc v Kastilii nikdy zcela nepřesunula na Ferdinandovu stranu. Lze se domnívat, že na tom měl svůj podíl i kronikář Hernando del

Pulgar, největší obhájce legitimacy a vlády Isabely. I když sám Pulgar si protiřečí, když ve své kronice oslavuje narození syna Jana a zdůrazňuje důležitost mužského potomka, přičemž narození první dcery, dědičky, nepřikládá žádnou větší váhu.

Ferdinandovy dopisy ukazují krále jako muže, který se velmi zajímá o svou manželku, ale i o děti. Pohled na vztah skrze dějiny dětství je velkým přínosem práce a obohacením tématu, a právě tento koncept by se dal v budoucnosti ještě do větší míry rozpracovat. Při dalším bádání by jistě bylo přínosné zaměřit se na to, jakým způsobem Ferdinand v korespondenci využívá emoce – hlavně tehdy, když po manželce něco potřebuje. Nabízí se otázka, zda jeho pocity byly autentické či do jisté míry jen pragmatickým nástrojem k dosažení jeho cílů. Proto by bylo užitečné se na vztah Isabely a Ferdinanda podívat skrze dějiny emocí. Dále by mohlo být přínosné podrobněji porovnat spoluvládu Isabely a Ferdinanda s dalšími královskými páry nejen z Iberského poloostrova a zamyslet se, v čem spočívaly rozdíly a shodné znaky. V úvahu by přicházelo i hlubší rozpracování analogie věnující se Marii Kastilské, aby mohl být představen komplexnější přehled její spoluvlády s Alfonsem.

Často bývá opakováno, že díky spojení Kastilie a Aragonu mohl být položen základ dnešního Španělska. Práce je přínosná v tom, že na základě analýzy kronik a korespondence ukazuje, jak toto spojení vnímali sami královští manželé a co všechno museli podstoupit, aby jejich spoluvláda fungovala a aby si oba uvědomili, že spolu jsou nejsilnější.

Seznam pramenů

DE PALENCIA, Alonso: *Crónica de Enrique IV*. In:

<https://bibliotecadigital.jcyl.es/es/consulta/registro.cmd?id=3711> [cit. 26. 4. 2022].

DEL PULGAR, Hernando: *Crónica de los señores reyes católicos don Fernando y doña Isabel de Castilla y de Aragón*. In:

https://books.google.cz/books?id=uBPmhSzQiIQC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [cit. 26. 4. 2022].

RODRÍGUEZ VALENCIA, Vicente: *Isabel la Católica en la opinión de españoles y extranjeros*. Valladolid 1970.

Seznam literatury

ARIÈS, Philippe: *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. New York 1962.

CUNNINGHAM, Hugh: *Histories of Childhood*. The American History Review, 103, 1998, č. 4, s. 1195–1208.

DEMOS, John: *Developmental Perspective on the History of Childhood*. The Journal of Interdisciplinary History, 2, 1971, č. 2, s. 315–327.

DEYERMONT, Alan: *Written by the Victors: Technique and Ideology in Official Historiography in Verse in Late-Medieval Spain*. The Medieval Chronicle, 6, 2009, s. 59 – 90.

DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, Dana – HOLÝ, Martin – STERNECK, Tomáš: *Děti a dětství: od středověku na práh osvícenství*. Praha 2019.

EARENIGHT, Theresa: *Maria of Castile, Ruler or Figurehead? A Preliminary Study in Aragónese Queenship*. Mediterranean Studies, 4, 1994, s. 45–61.

EARENIGHT, Theresa: *The King's Other Body: María of Castile and the Crown of Aragon*. Filadelfie 2010.

EARENIGHT, Theresa: *Two bodies one spirit*. In: WEISSBERGER, Barbara (ed.): *Queen Isabel I. of Castile: Power, Patronage, Persona*. In:
<https://books.google.cz/books?id=bIXh4xsCfUAC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit. 26. 4. 2022].

EARENIGHT, Theresa: *Without the Persona of the Prince: Kings, Queens, and the Idea of Monarchy in Late Medieval Europe*. Gender & History, 19, 2007, č. 1, s. 1–21.

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Manuel: *Isabel la Católica*. In:
<http://www.librosmaravillosos.com/isabellacatolica/pdf/Isabel%20la%20Catolica%20-%20Manuel%20Fernandez%20Alvarez.pdf> [cit. 26. 4. 2022].

FERRARO, Joanne M.: *Childhood in Medieval and Early Modern Europe*. In: FASS, Paula S. (ed.): *The Routledge History of Childhood in the Western World*. Londýn 2012, s. 61–77.

HANAWALT, Barbara A.: *Medievalists and the Study of Childhood*. Speculum, 77, 2002, č. 2, s. 440–460.

JANSEN L., Sharon: *The monstrous regiment of women – female rulers in early modern Europe*. In:
<https://books.google.cz/books?id=fF6IDAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit. 26. 4. 2022].

LADERO QUESADA, Miguel Ángel: *Španělsko katolických králů*. Brno 2003.

LUNEFELD, Marvin: *Isabella I of Castile and the Company of Women in Power*. Historical Reflections / Réflexions Historiques, 4, 1977, č. 2, s. 57–79.

MANDIGORRA LLAVATA, María Luz: *Entre dos reinos. Cartas de María de Castilla, Reina de Aragón*. Ars longa: cuadernos de arte, č. 23, 2014, s. 41–58.

POLIŠENSKÝ, Josef – BARTEČEK, Ivo: *Dějiny Iberského poloostrova: (do přelomu 19. a 20. století)*. Olomouc 2002.

RODRIGUEZ, Bretton: *Embellishing the Past: Fernando del Pulgar and History at the Court of the Catholic Monarchs*. In:
<https://scholarsarchive.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=rmmra> [cit. 20. 6. 2022].

UBIETO ARTETA, Antonio: *Dějiny Španělska*. 3. vyd. Praha 2007.

VALDEÓN BARUQUE, Julio: *La dinastía de los Trastámara*. In:
http://www.iberdrola.es/webfund/gc/prod/en_US/contenidos/docs/dinastia_trastamara.pdf [cit. 26. 4. 2022].

WOODACRE, Elena: *Queens and Queenship*. Amsterdam 2021.

Resumé

The bachelor thesis deals with the development of the relationship between the Catholic Majesties Isabella of Castile and Ferdinand II. Aragon. Based on an analysis of the correspondence exchanged between the couple and the chronicles - these are the chronicles of Alfonso de Palencia and Hernando del Pulgar - it presents several sub-points in the couple's life. These aspects are the beginnings of the marriage, with emphasis on Isabella's coronation in Segovia, the compromises that had to be made in order for the co-rule to work, and the relationship with the children, focusing on Ferdinand's role as father. The thesis shows how the marriage was characteristic and provides some analogy with the marriage of Maria of Castile and Alfonso V. of Aragon. It explains why Ferdinand challenged his wife's claim to the Castilian throne and how the situation was resolved. That the union of Castile and Aragon was very important in laying the foundations of present-day Spain is clear. The bachelor thesis explains how the royal spouses themselves felt about this union and what they had to do to eventually rule together.